

Vinmonopolet besluttet å stryke Vini del Sole Primitivo med varenummer 1654006 fra basisutvalget på bakgrunn av at produktet ikke kom innenfor det styringstall som krevdes for den aktuelle produktgruppen. Nemnda fant ikke å ta klagen til følge da det ikke var grunnlag for å overprøve de opplysninger Vinmonopolet har gitt om de måleresultater som fremkommer av salgsrapport og rangeringsrapport.

År 2011 den 26. april ble det holdt møte i nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv.

Til stede: Advokat Grethe Gullhaug (leder), kommunaldirektør Nils Holm, siviløkonom Else Frislid og advokat Odd Anders Nilsen.

Sak 03/2011: Klage fra Vinum AS på beslutning om strykning av produktet Vini del Sole Primitivo med varenummer 1654006 fra basisutvalget.

Nemnda traff slik

avgjørelse:

1. Vinmonopolet har besluttet å stryke Vini del Sole Primitivo med varenummer 1654006. Bakgrunnen er at produktet, etter salgsmålinger, ikke kom innenfor det styringstall som krevdes for den aktuelle produktgruppen

2. Vini del Sole Primitivo ble lansert i testutvalget 5. september 2009. Produktet ble etter endt testperiode rangert innenfor styringstallet og overført til basisutvalget den 18. mars 2010. Produktet ble plassert i produktgruppen Rødvinn BIB - > 3 liter, segment 2 med styringstall 29.

3. Opprinnelig ble beslutningen om strykning truffet på grunnlag av salgsmålinger som ble gjennomført i Vinmonopolets butikker i kategori 6 og 7 i perioden 1. mai til 31. oktober 2010. Pga. streik i transportsektoren ble deler av måleperioden suspendert, nærmere bestemt perioden fra 18. mai til 30. juni.

Resultatene av målingen (måling nr. 1) viste at Vini del Sole Primitivo ble rangert som nr. 31. Den 29. november 2010 ble klager derfor varslet om at produktet ville bli strøket.

Som følge av Klagenemndas avgjørelser i klagesak 5/2010 til og med 8/2010, der det ble konkludert med at Vinmonopolet ikke har anledning til å suspendere store deler av en opprinnelig måleperiode pga. streik uten å forlenge måleperioden tilsvarende, besluttet Vinmonopolet å foreta en tilleggsmåling slik at salgstall for perioden november og halve desember 2010 ble lagt til resultatene fra den første salgsmålingen på 4,5 måned.

Resultatene av ny måling der resultatene av opprinnelig måling ble slått sammen med resultatene fra tilleggsmålingen (måling 2) viste at Vini del Sole Primitivo nå ble rangert som

nr. 32. På denne bakgrunn ble klager varselet om at Vinmonopolet fastholdt beslutningen om strykning.

4. Strykningsbeslutningen er truffet på grunnlag av innkjøpsforskriften § 2-2, annet ledd som slår fast at basisutvalget inndeles i produktgrupper, og at det for hver gruppe fastsettes et maksimalt antall produkter. Det følger videre av samme bestemmelse av "(p)roduktgruppene skal bestå av produktene med høyest salgsvolum på landsbasis målt i en nærmere bestemt periode" og at "(d)ersom et produkt ikke har solgt tilstrekkelig til å opprettholde plassen i produktgruppen, skal videre innkjøp av produktet stanses."

I forskriftens § 2-2, tredje ledd slås det videre fast at "Produktgruppenes antall, størrelse og målegrunnlag for salgsvolum fastsettes av Vinmonopolet ut fra hensynet til markedstilpasning, effektiv konkurranse og størrelsen av basisutvalget"

Vinmonopolets innkjøpsreglement regulerer de nærmere reglene om strykning. Punkt 1.4 slår fast at det for hver produktgruppe skal fastsettes et nærmere styringstall. Punkt 3.1, som omhandler måling av salgsvolum i basisutvalget, slår fast at produkter som ikke oppnår en rangering innenfor det forhåndsfastsatte styringstallet innenfor en måleperiode på 6 måneder, samt produkter som har solgt mindre enn 270 liter i måleperioden, skal strykes.

5. Klage fra Vinum AS er akseptert som rettidig fremsatt. Etter klagen forelå har både klager og Vinmonopolet kommet med tilleggsmerknader. Siste skriv fra klager er datert 30. mars 2011, mens siste skriv fra Vinmonopolet er datert 11. april.

Klager gjør gjeldende at beslutningen om å styrke Vini del Sole Primitivo fra basislisten er uriktig.

Selv om det er tallene i rangeringsrapporten som danner grunnlaget for Vinmonopolets beslutninger om bl.a. strykning, og det videre er slik at det er en viss forskjell mellom tallene i denne rapporten og tallene som fremkommer av salgsrapportene som frem til nå har vært offentliggjort på Leverandørportalen, er det grunn til å tro at tallene i rangeringsrapporten er uriktige. Særlig reageres det på tallene for oktober 2010 som tilsier at Vini del Sole har et salg som er 3.639 liter lavere i rangeringsrapporten enn i salgsrapporten. Ingen andre produkter har, ut fra det klager kjenner til, tilsvarende avvik.

Det er videre uheldig at rangeringsrapporten for oktober ble justert i ettertid med 6 ukers salg for å kompensere for streikeperioden. Det oppstår for det første en usikkerhet når registrering foretas fra dato til dato som avviker fra hele måneder. For det annet burde ikke Vinmonopolet ha basert målingen på 6 ukers etterfølgende salg, men i stedet lagt til grunn salgsresultatet / salgsvolum fra de 6 siste ukene før streiken. I forhold til dette siste er klagers poeng at innkjøpsmønsteret endrer seg etter en langvarig streik og at den reelle etterspørselen - ut fra normale forhold - vil komme best frem dersom det er salgsresultatene forut for streiken som legges til grunn. Produkter lansert i mai, burde derimot få tillagt volum fra november/desember, slik det er gjort i den korrigerte rangeringsrapporten for oktober. I forhold til klagers produkt har det å legge vekt på salgsmålinger fra tiden etter streiken slått uheldig ut.

Klager påpeker videre følgende:

"For produkter lansert etter streiken var det ikke behov for å kompensere for streikeperioden. Vi påpeker derfor at Vinmonopolet feilaktig har tilgodesett produkter som ikke ble berørt av streiken i mai/ juni sist år, med 6 ukers ekstra salgsvolum i den korrigerte rangeringsrapporten fra oktober." Klager konkluderer på denne bakgrunn med at det derfor er flere konkrete produkter som ikke skulle fått oppjustert sine salgstall.

Klagers beregninger av salg tilsier at Vini del Sole Primitivo har oppnådd tilstrekkelig volum og ikke skulle ha vært strøket fra basisutvalget. Videre anføres at det er sannsynliggjort at Vinmonopolets rapporter har så store feil at beslutningen om strykning har blitt fattet på sviktende grunnlag.

Vinmonopolet fastholder beslutningen om strykning. Beslutningen er truffet i medhold av innkjøpsforskriften § 2-2, annet ledd.

Generelt om forskjeller mellom rangeringsrapport og salgsrapport:

Grunnlag for strykninger og overføringer i Vinmonopolet er rangeringsrapporten. Den er bygget opp på en annen måte enn rapporten "Salg i butikkategori 6 og 7", heretter salgsrapporten.

Innkjøpsreglementets pkt. 3.1 tredje avsnitt sier:

Måling og rangering av salgsvolum for et produkt mot styringstallet for produktgruppen skjer hver 2. måned, basert på foregående 6 måneders salgsvolum. Produkter som ikke oppnår en rangering innenfor styringstallet for produktgruppen, samt produkter som har solgt mindre enn 270 liter i måleperioden, strykes(...).

Ved måling av salgsvolum medregnes ikke den andel av et kjøp som overstiger 36 helflasker per merke. Administrerende direktør kan fastsette et høyere antall helflasker per merke for en, flere eller alle produktgrupper eller prissegmenter.

Generelle innkjøpsbetingelser for AS Vinmonopolet (Grossistavtalen) pkt. 1.7 sier:

Statistiske opplysninger. Vinmonopolet forplikter å gi grossistene tilgang til generell statistikk etter nærmere retningslinjer.

Salgsrapporten har frem til nylig blitt publisert på Vinmonopolets Ekstranett/Leverandørportalen. Denne rapporten har vært månedlig, og grossistene har kunnet følge salget av alle produkter, jf. Grossistavtalen pkt. 1.7.

Rangeringsrapporten, jf. Innkjøpsreglementet pkt. 3.1 legger andre kriterier, og måleperioder til grunn for målingen enn salgsrapporten. Det er derfor ikke noe en til en forhold mellom disse to rapportene. I rangeringsrapporten medregnes ikke andel enkeltkjøp som overstiger 36 flasker, videre er det kun salg per hovedvariant som er med i rapporten. Videre viser rangeringsrapporten salg de siste 6 måneder. Butikker som har redusert vareutvalg på grunn av ombygging trekkes ut av rangeringsrapporten så lenge det berørte tidsrommet inngår i målegrunnlaget slik at alle produkter likebehandles.

Generelt om klagen:

Vinmonopolet er av den oppfatning at påstandene i klagen, er basert på misforståelser og feiltolkninger av salgstall i ulike rapporter. Kort oppsummert fremstår det som at klager er innforstått med at det er forskjell på rangeringsrapporten og salgsrapporten, men likevel har misforstått rekkevidden av de ulike forutsetningene for rapporten. Særlig gjelder dette den historiske akkumuleringen som gjøres i rangeringsrapporten, da butikkgrunnlaget i måleperioden vil være ulike, avhengig av ulike 6 måneders perioder.

Tilsvarende problemstillinger har vært oppe tidligere. Det vises til sak 08/2010 i nemnda, og hvor nemnda enstemmig viste til Vinmonopolets redegjørelse. Utfallet av klagen ble imidlertid avgjort på et annet grunnlag.

Salgsrapporter publiseres ikke lenger på Leverandørportalen:

På grunn av de problemene forståelsene av salgsrapporten har skapt, har Vinmonopolet nå besluttet å ikke lenger publisere salgsrapporten i sin nåværende form. Melding om dette ble publisert på Leverandørportal 25.02.2011.

Nærmere forklaring:

Alle salgsdata, på transaksjonsnivå (hver enkelt salgsbong), lastes inn i et forkammer i vårt datavarehus. Disse dataene lastes deretter ukentlig inn i selve datavarehuset. Med grunnlag i salgsdataene i denne basen, lager Vinmonopolet ulike salgsrapporter for ulike formål. Datagrunnlaget (basen) er lik for alle rapporter. Alle rapporter er helt selvstendige og det er ingen konvertering av data mellom ulike rapporter.

Det er mulig for oss å ta ut salgstall på dag-, ukes- og månedsnivå slik at de eneste periodiseringer vi kan benytte er salg per dag, uke og måned. Som hovedregel lages rapporter på månedsnivå.

Rangeringsrapporten er en ferdig programmert rapport som er satt opp etter et sett med regler. Denne rapporten har vært gjenstand for grundig testing og kontroll og ble tatt i bruk i 2006.

Rapporten akkumulerer salget i løpende seks måneders periode med grunnlag i de butikkene som på tidspunktet for avsluttet måleperiode er definert i kategori 6 og 7. Rapporten trekker fra enkeltsalg over 36 flasker omregnet i liter (såkalte store salg).

For rangeringsrapportene fra og med perioden november 09 – juni 2010 til og med juni-november 2010, er salget fra og med 18. mai til og med 30. juni 2010 i utgangspunktet trukket fra på grunn av transportstreiken.

Alle produkter som måles og rangeres i rangeringsrapporten måles med bakgrunn i eksakt likt antall butikker i eksakt like mange salgsdager. I rangeringsrapporten vurderes og behandles alle produkter eksakt likt. I denne sammenheng vil salgstall hentet fra andre rapporter være irrelevante og uten betydning for rangeringen i rangeringsrapporten.

Fra tid til annen omdefineres butikker mellom kategorier. For eksempel kan butikker oppgraderes fra kategori 5 til 6, eller nedgraderes fra 6 til 5. I tillegg foregår det ombygninger av butikkene som gjør at de i perioder enten er stengt eller har et redusert vareutvalg. I de tilfellene et redusert vareutvalg i disse butikkendringene får konsekvenser for likebehandlingen i målegrunnlaget i rangeringsrapporten, tas salget fra disse respektive butikkene ut av målegrunnlag i både rangeringsrapporten og salgsrapporten.

Rangeringsrapporten måler hele tiden salg i foregående seks måneder i de butikkene som i måleperioden har et komplett vareutvalg.

Salgsrapporten er en selvstendig, enkel salgsrapport som henter salgstall for kun en måned fra de samme butikkene, men trekker ikke ut store salg.

På et gitt tidspunkt når ekskluderte butikker igjen har hatt fullt vareutvalg i seks måneder vil disse inkluderes i tallgrunnlaget i rangeringsrapporten. Salgsrapporten som er trukket i perioden endres ikke. Vinmonopolet rekonstruerer ikke salgsvolumene i disse rapportene med nytt butikkgrunnlag. Dersom man legger sammen salgstallene måned for måned fra salgsrapporten og sammenligner med akkumulert salg i rangeringsrapporten, vil disse ikke stemme da de hver for seg i en seksmåneders periode kan hente salg fra et ulikt antall butikker.

Som et konkret eksempel har butikkene Vika og Sandaker hatt redusert varebeholdning på grunn av ombygning i en periode. Salget fra disse butikkene har således ikke vært med i verken rangeringsrapporten eller salgsrapporten, fra og med rapportene desember 2009 – mai 2010 til og med mai-oktober 2010. Salget fra disse butikkene ble etter seks måneder igjen tatt med i rangeringsrapporten for måleperioden 1. juni (1. juli) – 30. november 2010, slik at målegrunnlaget ble økt med to butikker i denne. Salgsrapporten i denne perioden vil ikke ha med salget fra disse to butikkene.

Det er altså kun salgstallene i den enkelte rangeringsrapport som viser korrekte salgstall i forhold til produktenes konkurranse i en gitt månepriode

Klager har i bilag til egen klage tatt inn en oppstilling av salgstall. I det ene talleksempelen har Vinum gjengitt salg per måned fra salgsrapporten:

Varnr.	Varenavn	Juli 10	August 10	Sept. 10	Oktober 10	akkumulert
1654006	Vini del Sole	8 253	6 819	6654	6.816	28.542

Dersom man legger til salg i halve mai = 4 584 liter blir akkumulert salg = 33 126 liter. Rangeringsrapporten, som er lagt frem i klagen, for samme periode viser akkumulert salg = 33. 123 liter. Det vil igjen si at tallene i rangeringsrapporten og de akkumulerte månedstallene er så godt som identiske med et avvik på 3 liter (en salgsenhet BIB).

Logisk feil:

Når det gjelder den logiske feilen beskrevet i mail fra klager av 7. februar 2011 har den ingen betydning for rangeringsrapporter 1. juni (1. juli) – 30. november 2010.

Ved overgang til nye IT-systemer (SAP), har Vinmonopolet måtte bygge opp et helt nytt datavarehus. I den forbindelse ble det også programmert en ny rangeringsrapport. I den nye rapporten som første gang ble benyttet for måleperioden 1. juni (1. juli) – 30. november 2010, ble det programmert en dato feil. Feilen førte til at testproduktet lansert i november, med et tidligere salg i BU, mistet salget i lanseringsmåneden i stedet for salget i bestillingsutvalget før lansering i testutvalget.

Denne feilen fikk kun betydning for salget av 10 testprodukter i rangeringsrapporten 1. juli – 30. desember 2010, og hadde ingen betydning for salgsvolumene for produkter som ble vurdert for strykning. Feilen er nå omprogrammert og vil ikke få betydning for fremtidige rapporter.

Salgsrapporten er som nevnt over en selvstendig, enkel salgsrapport som henter salgstall for kun en måned fra de samme butikkene, men trekker ikke ut store salg.

På et gitt tidspunkt når ekskluderte butikker igjen har hatt fullt vareutvalg i seks måneder vil disse inkluderes i tallgrunnlaget i rangeringsrapporten. Salgsrapporten som er trukket i perioden endres ikke.

Justering av rangeringsrapporten i ettertid:

Som følge av kjennelsene i nemnda i sak 05/2010 m.fl. måtte Vinmonopolet finne en måte å rekonstruere en 6 måneders måleperiode, i tråd med nemndas avgjørelse. Det ble tatt utgangspunkt i oktoberrapporten, beregnet salgsvolum for seks uker og lagt til i den opprinnelige rapporten. Alle segmenter med strøkne produkter ble så rangert basert på salgsvolumene i oktoberrapporten tillagt salget for 6 uker manuelt, slik at salgstallet totalt ble 6 måneder.

Ut fra likebehandling ble det vurdert at eneste mulighet var å legge til seks uker etter at den opprinnelige måleperioden var over, slik at produkter lansert i mars og mai konkurrerer i samme måleperiode med likt antall butikker i likt antall dager.

Etterspørselen etter vin og brennevin i Norge er i stor grad markedsstyrt. At kunder endrer kjøpsmønster, kan vanskelig bebreides Vinmonopolet. Vinmonopolet kan heller ikke bebreides en arbeidskonflikt hos en tredjepart.

Når det gjelder Vinums bemerkninger til usikkerheten ved å tillegge ukessalg, er det korrekt at rangeringsrapporten ikke kan datostyres utover hele måneder. Vinmonopolet har likevel full fleksibilitet til å lage separate salgstall pr. artikkel på både dagsnivå og ukesnivå. Rangeringsrapporten kan imidlertid ikke kjøres tilbake i tid.

Produkter etter streiken:

Vinmonopolet erkjenner at klager har et poeng i argumentet om at det er tillagt salgsvolum for seks uker til produkter som er lansert etter streiken.

Denne feilen skyldes at tillegget på 6 uker er noe Vinmonopolet ikke har systemstøtte for, men måtte gjøre manuelt for å få til en måleperiode i tråd med nemnda avgjørelse.

Nye beregninger medfører likevel ikke at produktet Vini del Sole blir rangert innenfor styringstallet. For Rødvin BIB segment 2, er det imidlertid ett produkt, 8054306 06 Espelt Saulo Catalonia, som ble lansert i september som har fått tillagt 6 ukers salg og som har påvirket rangeringen innenfor styringstallet. Dersom salget for seks uker ikke tilgodeskrives produktet, vil Vini del Sole rykke opp en plass og bli rangert som nummer 31. Beslutningen om strykning blir derfor fastholdt.

Nemnda har enstemmig kommet til at klagen ikke kan føre frem.

I forhold til klagers produkt er det ikke grunnlag for å overprøve de opplysninger Vinmonopolet har gitt om de måleresultater som fremkommer av salgsrapport og rangeringsrapport.

Den nye beregningen som Vinmonopolet har foretatt i tiden etter at klage ble innlevert innebærer også fortsatt at klagers produkt ikke er innenfor det fastsatte styringstallet på 29.

Det er uheldig og ikke minst egnet til å svekke grossistenes tillit til Vinmonopolet at de salgsrapporter som frem til nylig har vært lagt ut på Leverandørportalen synes å ha vært egnet til å skape tvil om grunnlaget for senere strykningsbeslutninger, se her også klagesak 8/2010. Vinmonopolets beslutning om å gjøre om på den rapportering som legges ut til grossistene er fornuftig.

Nemnda mener for øvrig at det å legge til halvannen måned etter avsluttet streik er en riktig oppfølging av nemndas avgjørelser i sak 5/2010 flg.

Slutning:

Klagen tas ikke til følge

Grethe Gullhaug

Nils Holm

Else Frislid

Odd Anders Nilsen